

**NASTAVNO-NAUČNOM VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA
UNIVERZITETA U BANJOJ LUCI**

Na osnovu odluke Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci od 28.09.2011, rješenjem br 1300-3/11 imenovana je Komisija za ocjenu podobnosti teme i kandidata za izradu doktorske teze kandidatkinje mr Snežane Samardžić pod naslovom *Karakteristike porodične dinamike i nasilno ponašanje psihotičnih i nepsihotičnih*.

Komisija u sastavu:

1. Dr Spasenija Čeranić, vanredni profesor za užu naučnu oblast Klinička psihologija, Filozofski fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, predsjednik
2. Dr Marija Burgić-Radmanović, redovni profesor za užu naučnu oblast Psihijatrija, Medicinski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, član
3. Dr Nada Letić, docent za užu naučnu oblast Klinička psihologija, Filozofski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci

podnijela je Nastavno-naučnom vijeću izvještaj, koji je Vijeće prihvatilo. Senat Univerziteta u Banjoj Luci na sjednici održanoj 21.06.2012. godine donio je Zaključak da se vrati prethodna Odluka o usvajanju navedenog izvještaja Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta i Komisiji sa zahtijevom da se koriguje naziv teme za izradu doktorske disertacije.

Komisija u navedenom sastavu ponovo je razmatrala predloženi naziv teme i priloženu dokumentaciju te Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta podnosi korigovan

**IZVJEŠTAJ O OCJENI PODOBNOSTI TEME I KANDIDATA ZA IZRADU
DOKTORSKE DISERTACIJE**

1. BIOGRAFSKI PODACI, NAUČNA I STRUČNA DJELATNOST KANDIDATA

Mr Snežana Samardžić rođena je 02.10.1963. godine u Vladičinom Hanu, u Srbiji. Osnovnu i srednju školu završila je u rodnom mjestu odličnim uspjehom. Studije psihologije upisala je i završila je na Filozofskom fakultetu u Skoplju 1987. godine. Udata je i ima dvoje djece.

Od 1989. god. do danas radi u Psihijatrijskoj bolnici u Sokocu na poslovima kliničkog psihologa. Od 1996 do 2000. godine radila je kao konsultant za psihološke probleme djece u Centru za mentalno zdravlje u Sokocu. Učestvovala je, kao dio tima, u Programu psihosocijalne pomoći djeci i mladima pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravlja Republike Srpske od 1997-2001. godine.. Takođe je učesnik Programa pomoći djeci – žrtvama mina od 1998-1999. god, koji je organizovala nevladina organizacija HANDICAP INTERNATIONAL. Od 2003. godine je po rješenju Ministarstva pravde postavljena za stalnog sudskog vještaka. Posjeduje sertifikat o učešću na seminaru iz forenzičke psihologije pod nazivom „Psihološko vještačenje“ (2006). Kao član stručnog tima, učestvovala je 2009. godine u realizaciji

projekta „Rano otkrivanje djece sa posebnim potrebama i njihovih razvojnih problema“, koji je pokrenuo Javni fond za dječju zaštitu Bijeljina.

Mr Snežana Samardžić, iako formalno nije uključena u nastavni proces, do sada dala značajne doprinose u praktičnoj kliničkoj obuci studenata psihologije i mentorisanju psihologa-pripravnika. Volonterski je u kontinuitetu pomagala studentima psihologije u izradi studije slučaja u okviru predmeta Klinička psihologija.

Mr Snežana Samardžić je upisala postdiplomske magistarske studije na odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Banjoj Luci 2007. godine, položila u roku sve predviđene ispite sa prosječnom ocjenom 10 i 2010. godine odbranila magistarsku tezu pod naslovom „Karakteristike ličnosti psihotičnih pacijenata počinitelaca i nepočinitelaca krvnih delikata“.

Mr Snežana Samardžić je do sada objavila 7 naučnih radova:

1. **Samardžić, S.** (2005). Incest i seksualnost (Prikaz slučaja). *Engrami*, 27 (3-4)43-49.
2. **Samardžić, S.** (2006). Borderline u kliničkoj praksi. *Engrami*, 28 (3-4). 47-55.

3. **Samardžić, S.** (2008). Žene kao počinioci krivičnog djela ubistva i zločin čedomorstva, *Engrami*, 30(2) 15-20.

4. **Samardžić, S.** Nešković, B. (2009). Povezanost nekih modaliteta agresivnosti kod djece u ranoj adolescenciji i njihovih istopolnih roditelja, Zbornik radova „I Kongres psihologa Bosne i Hercegovine sa međunarodnim učešćem“, 98-107.

5. **Samardžić, S.** (2009). Analiza likovnog stvaralaštva shizofrenih bolesnika. U knjizi sažetaka „Sarajevski dani psihologije“, str. 37

6. Čeranić, S., Nešković, B., **Samardžić, S.** (2011). Obrasci afektivnog vezivanja kod shizofrenih počinitelaca krvnih delikata. U Knjizai sažetaka „II Kongres psihologa Bosne i Hercegovine sa međunarodnim učešćem“, 64-65.

7. **Samardžić, S.** (2011). Likovna ekspresija u procjeni psihotičnog razvoja. U Knjizi sažetaka „II Kongres psihologa Bosne i Hercegovine sa međunarodnim učešćem“, str. 116.

2. ZNAČAJ I NAUČNI DOPRINOS ISTRAŽIVANJA

2.1. Značaj istraživanja

Koncipirano istraživanje na navedenu temu, ima višestruki, kako naučni i stručni, tako i društveni značaj. Kako navodi kandidatkinja, širenje violentnog kriminaliteta u posljednjih nekoliko decenija predstavlja ogromni socijalni problem, pa je u tom smislu neophodno istražiti prirodu nasilnog ponašanja, kao i mogućnost njegove kontrole, predviđanja i prevencije.

Kako je kriminalitet povezan sa psihotičnim poremećajima, ali i poremećajima ličnosti, a sklone su mu i osobe, koje nemaju psihijatrijski poremećaj, u ovom istraživanju se pokušava sagledati značaj porodičnog okruženja tokom ranog razvoja za stvaranje predispozicije za kriminalno ponašanje. Uslovno rečeno, prepsihotična ličnost zbog odbacujućeg, zanemarujućeg ili sadističkog odnosa roditelja, ne uspijeva da stekne bazičnu i neophodnu sigurnost u sebe i svijet oko sebe, zbog čega kasnije u životu ljude oko sebe doživljava kao prijeteće i ugrožavajuće. Isto tako, i u razvoju

poremećaja ličnosti porodica ima dominantnu ulogu: devijantni roditelji češće reprodukuju svoju patologiju u raznim oblicima, pa njihova djeca imaju malo šanse da je se oslobode.

U ovom istraživanju kandidatkinja, pokušavajući da odgovori na pitanje u kakvoj je vezi nepovoljan razvoj osobe u porodičnom okruženju sa agresivnošću i kriminalnim ponašanjem odraslih, uzimajući u obzir njihovu psihotičnost, odnosno nepsihotičnost u vrijeme izvršenog krivičnog djela. Sagledavanje ovih veza u sklopu teme istraživanja doprinijelo bi kako proširenju teorijskih saznanja vezano za istraživani problem, tako i određivanju prediktora nasilnog ponašanja kroz porodične varijable koje bi se pokazale povezanim sa nasilnim ponašanjem. Time bi i prevencija nasilnog ponašanja u ranom razvoju pojedinca mogla biti utemeljena na konkretnim rezultatima ovog složeno koncipiranog empirijskog istraživanja.

2.2 Pregled istraživanja

Strukturu rada sačinjavaće teorijski i empirijski dio istraživanja.

U teorijskom dijelu razmatraju se do sada poznati pristupi, koji se bave odnosom između porodičnih uslova u kojima pojedinac odrasta i kasnijeg nasilnog ponašanja. Posebna pažnja u teorijskom dijelu biće posvećena teorijama afektivne vezanosti Bowlby-ja, skriptnih zabrana, koje su razradili transakcioni analitičari. Rad će obuhvatiti i pregled dosadašnjih istraživanja slične tematike kod nas i u svijetu. Biće predstavljena istraživanja koja se bave povezanošću nasilnog ponašanja sa psihotičnim poremećajima i poremećajima ličnosti, kao i povezanošću pojedinih psihopatoloških entiteta sa odrastanjem u patološkoj porodici.

Empirijski dio istraživanja obuhvatiće sljedeća poglavlja:

- 1) Problem, ciljevi i zadaci istraživanja gdje se ističe da je ključni cilj utvrđivanje povezanosti kriminalnog ponašanja u odraslom dobu sa izloženošću nekim nepovoljnim iskustvima unutar primarne porodice u djetinjstvu. Takođe se želi utvrditi da li postoji korelacija između nepovoljnih životnih iskustava u djetinjstvu i stepena i strukture agresivnosti kod odraslih, psihotičnih i nepsihotičnih počinitelja nasilnih krivičnih djela., kojim se istraživanje bavi;
- 2) Definisane varijabli obuhvata definisanje nezavisnih varijabli: sociodemografska i porodična obilježja, Roditeljsko prihvatanje/odbijanje, Porodična afektivna vezanost, Skriptne zabrane i zavisnih varijabli: Nasilno ponašanje (počinjenje nasilnog krivičnog djela) i agresivnosti.
- 3) Instrumenti mjerenja obuhvata detaljan opis instrumenata: Strukturirani upitnik za sociodemografske podatke, porodična i kriminološka obilježja, Skala agresivnosti BPAG, Upitnik roditeljskog prihvatanja/odbijanja za majku i oca PAR-Q, Upitnik porodičnog afektivnog vezivanja PAV, Skala skriptnih zabrana SSZ.
- 4) Opšte hipoteze – navedeno je šest opštih hipoteza, koje će u daljem postupku biti raščlanjene na više specifičnih.
- 5) Opis uzorka ispitanika – Uzorak će činiti tri grupe ispitanika: grupa kliničke populacije sastavljena od psihotičnih počinitelja nasilnog krivičnog djela, grupa nekliničke populacije sastavljena od počinitelja nasilnog krivičnog djela i grupa zdravih ispitanika bez krivičnog djela.

- 6) Postupak istraživanja – opisan je način ispitivanja u sve tri navedene grupe ispitanika.
- 7) Metode obrade podataka – navedeni su statistički postupci koji će biti korišteni u obradi podataka.
- 8) Rezultati istraživanja- biće predstavljeni deskriptivno, tabelarno i grafički.
- 9) Diskusija rezultata
10. Zaključci
- 11.Literatura.

2.3. Radna hipoteza sa ciljem istraživanja

U ovom istraživanju polazi se od šest osnovnih hipoteza:

H1 – Psihотиčni i nepsihотиčni počinioci nasilnih krivičnih djela i zdravi ispitanici ne razlikuju se po svojim sociodemografskim i porodičnim obilježjima.

H2 - Psihотиčni i nepsihотиčni počinioci nasilnih krivičnih djela i zdravi ispitanici ne razlikuju se u pogledu percipiranog Indeksa roditeljskog prihvatanja/odbacivanja.

H3 - Između psihотичnih i nepsihотичnih počinioca nasilnih krivičnih djela i zdravih ispitanika postoje razlike u obrascima porodične afektivne vezanosti.

H4 – Ispitivane grupe se ne razlikuju u odnosu na usvojene skriptne zabrane.

H5 – Ispitivane grupe se ne razlikuju u odnosu na stepen i strukturu agresivnosti.

H6 - Očekuje se da će u ukupnom uzorku kod ispitanika sa većim nivoom agresivnosti dominirati nepovoljniji porodični odnosi u djetinjstvu.

Navedene hipoteze su korespondentne ciljevima postavljenim u ovom istraživanju.

2.4. Materijal i metod rada

Ovo istraživanje koncipirano je kao neeksperimentalno, korelaciono, transferzalno. Istraživanje je istovremeno teorijsko i empirijsko. U teorijskom dijelu će se analizirati dosadašnja naučna saznanja relevantna u odnosu na problem istraživanja, te rezultati empirijskih istraživanja srodnih problema.

Empirijski dio obuhvata prikupljanje podataka, obradu podataka i saopštavanje rezultata. Prikupljanje podataka vršiće se individualno i grupno. Kako uzorak ispitanika sačinjavaju tri grupe ispitanika na različitim lokacijama: psihотичni ispitanici u Psihijatrijskoj klinici Sokolac, štіćenici KP zavoda u Foči i Istočnom Sarajevu, te zdravi ispitanici koji dolaze na procjenu sposobnosti za vožnju i nošenje oružja, metode prikupljanja podataka biće prilagođene uslovima ispitivanja. Planirano je da psihотичni i zdravi ispitanici budu ispitani individualnom primjenom instrumenata, a štіćenici KP zavoda grupno. Za sve ispitanike biće primjenjeni ranije navedeni instrumenti: 1) Strukturirani upitnik za sociodemografske podatke, porodična i kriminološka obilježja, 2) Skala agresivnosti BPAG,3)PAR-Q Upitnik roditeljskog prihvatanja/odbijanja za majku i oca, 4)Upitnik porodičnog afektivnog vezivanja PAV i 5) SSZ – Skala skriptnih zabrana.

Analiza podataka vršiće se pomoću programa „SPSS 12.0 for Windows“, a rezultati će biti prikazani u obliku grafikona i tabela. U obradi podataka koristiće se deskriptivna statistika (aritmetička sredina, standardna devijacija, frekvencije i procenti). Odgovarajućim postupcima provešće se deskriptivna eksploracija podataak sa ciljem ispitivanja normalnosti distribucije. Za ispitivanje povezanosti između varijabli koristiće se odgovarajući koeficijenti korelacije (Pearssonov ili Spirmanov koeficijent korelacije). Razlike između grupa utvrdiće se, ukoliko budu zadovoljeni potrebni uslovi, korišćenjem t-testa, ANOVE I MANOVE. U slučaju da rezultati odstupaju od normalne distribucije, uradiće se transformacija sa ciljem dobijanja normalnosti distribucije.

2.5. Naučni doprinos istraživanja

Od ovog istraživanja se očekuje da doprinese naučnom saznanju o povezanosti uslova u porodici tokom djetinjstva (do 15 godina) sa nasilnim ponašanjem u odraslom dobu. Varijable, koje se odnose na porodicu, a koje su obuhvaćene ovim istraživanjem odabrane su sa naučnim senzibilitetom i originalnim razmišljanjem, tako da se mogu očekivati rezultati, koji bi predstavljali vijedan naučni doprinos u razumijevanju istraživane problematike. U svijetu, a posebno kod nas, rijetko je istraživana veza između skriptnih zabrana i nasilničkog ponašanja, a samo sporadično se u svjetskoj literaturi mogu naći istraživanja vezana za odnos između obrazaca afektivne vezanosti i nasilnog ponašanja. Radi se o konceptima, koji se koriste u savremenijim teorijama, tako da je njihovo uključivanje u ovo istraživanje veoma interesantno i aktuelno.

Pošto se radi o jednom složenom istraživanju, posebno se očekuju zanimljivi rezultati vezani za razlike između ispitivanih grupa. Značajan naučni doprinos mogli bi predstavljati rezultati vezani za razliku u porodičnoj dinamici između psihotičnih i nepsihotičnih ispitanika sa nasilnim ponašanjem. Naime, tradicionalno se pominje „opasnost po okolinu“ vezana za psihotična stanja. S druge strane, istraživanja kod nas i u svijetu pokazuju da je samo mali postotak psihotičnih pacijenata, koji izvrše nasilna krivična djela, a većina njih, čak teških psihotičnih pacijenata ne pokazuje sklonost nasilnom ponašanju. Rezultati ovog istraživanja bi mogli naučno rasvijetliti ovaj problem, odnosno, ako bi se pokazalo da su u grupi psihotičnih i nepsihotičnih počinitelaca nasilnih krivičnih djela podjednako zastupljene karakteristike porodične patologije, onda bi se posredno dao i odgovor na pitanje: Zašto neki psihotični pacijenti vrše krivična djela nasilništva, a drugi ne. Dakle, rezultati ovog istraživanja treba da daju naučni doprinos i u pogledu specifičnosti ispoljavanja psihopatologije pojedinaca i onda kada pripadaju istoj dijagnostičkoj grupi.

3. OCJENA I PRIJEDLOG

Nakon detaljne analize nacrtu za izradu doktorske teze kao i analize biografije i bibliografije kandidatkinje, Komisija je zaključila sljedeće:

- Kandidatkinja Mr sci Snežana Samardžić ispunjava sve zakonom propisane uslove za prijavu doktorske teze.
- Komisija je ocijenila da je predložena tema naučno relavantna, društveno opravdana i aktuelna i da rezultati istraživanja treba da dovedu do novih naučnih saznanja vezanih za odnos između patologije porodice i nasilnog

ponašanja kod psihotičnih i nepsihotičnih počinitelaca nasilnih krivičnih djela. Istraživanje ima i naučni i praktični značaj: Očekuje se da se upotpune saznanja o činiocima nasilničkog ponašanja kao i da se rasvijetle veze patološkog porodičnog okruženja sa individualnim varijacijama u ponašanju kod psihotičnih pacijenata. U praktičnom smislu istraživanje će doprinijeti razvoju strategija za prevenciju nasilničkog ponašanja uključujući i moguće savjetodavne i psihoterapijske intervencije na nivou porodice.

- Predložena tema je naučno-metodološki korektno koncipirana sa jasno formulisanim predmetom, ciljevima, hipotezama i metodama, koje će se koristiti u istraživanju.
- Kandidatkinja je u svom dosadašnjem naučno-istraživačkom radu pokazala interesovanje za navedenu temu i objavila nekoliko naučnih radova iz ove oblasti. Takođe je u okviru kliničke prakse sudjelovala u psihološkim vještačenjima počinitelaca nasilnih krivičnih djela i postavljena je za stalnog sudskog vještaka odlukom Ministarstva pravde 2003. godine. Navedeni podaci potvrđuju njene naučne i stručne kompetencije za izradu doktorske teze na navedenu temu.
- Predložena literatura je obimna, relevantna i povezana sa problemom istraživanja.

Na osnovu svega gore navedenog Komisija ocjenjuje da su tema i kandidat podobni za izradu doktorske teze. U skladu sa naprijed navedenim Zaključkom Senata Univerziteta u Banjoj Luci Komisija predlaže da se naslov teme koriguje i da on glasi: *Karakteristike porodične dinamike psihotičnih i nepsihotičnih počinitelaca nasilnih krivičnih djela*. Komisija predlaže Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta i Senatu Univerziteta u Banjoj Luci da prihvati ovu ocjenu i Izvještaj u cjelini i odobri mr Snežani Samardžić izradu doktorske teze pod naslovom :*Karakteristike porodične dinamike psihotičnih i nepsihotičnih počinitelaca nasilnih krivičnih djela*. Komisija takođe predlaže da se za mentora pri izradi doktorske teze izabere prof. dr Spasenija Čeranić.

Članovi komisije:

Dr Spasenija Čeranić, redovni profesor
Filozofski fakultet Pale, predsjednik

Dr Marija Burgić-Radmanović, redovni
profesor, Medicinski fakultet Banja
Luka, član

Dr Nada Letić, docent, Filozofski
Fakultet Banja Luka, član